

PISMO JANKU JEZOVŠKU 27.7.2003

Vladimir Gajšek

V Ljubljani, dne: 27 julij 2003
nedelja, ob 03:24:21^h

Dragi Janko,

pišem Ti, ker Ti imam vedno kaj povedati prijateljsko, še iz časov naših skupnih sanj, ko so gazili po naši metuljasti mladosti z jugoslovanskimi vojaškimi in udbovskimi škornji, da smo se komaj izbubili in odrasli v poštene in dobre ljudi, ne da bi vedeli, komu smo poklonili več kot pol lastne življenjske, mladostne sreče, ljubezni, pričakovanj, hrepenenj..., vendar je bilo prijateljstvo v delitvi skupnih sanj, ne da bi bili pripravljene kakorkoli na medsebojno tekmovalno izdajstvo, vseprej pa sem si privoščil s Tabo in drugimi vred kakšen mladostniški dvom, kar je bilo zdravje, če smem reči, da nas ne bi ohromilo že na samem začetku in da bi se v pomladi naših življenj lahko zbudili bolj sproščeno, celo vsak s svojo spremljevalko, z ljubeznijo naših najbolj skritih trenutkov, ko smo se prilagajali tudi dekletom, združitvi, ki nas je delila na spol ali na pol, znenada pa se je izza tudi telesne zaljubljenosti in migetanj srečanje sprevrglo še v drugo srečo, v srečo prvih potešitev, da ne bi bilo žal besede med nami...,

ampak tista nora mladostniška leta v realsocializmu in razvihranosti niso bila morda noroglava in vrtoglava, ker bi se oddaljevali drug drugemu, ampak ker smo sanjali neke druge, skoro čudežne sanje, bi rekel, včasih z otroškim srcem pred zelenimi in črnimi šolskimi tablam, saj se spomniš še morda tistih prvih tintnikov v avstroogrskih šolskih klopeh, ki so pa izginili neznanokam, le črkovati smo se naučili, v otroške sanje pa smo vsemu navkljub vlivali optimizem, mestni optimizem brez kakršnegakoli samopomilovanja, kar je še dandanes čudo vseh čudes, in nekateri smo bili mariborsko tudi dvojezični, po svoje slovensko-nemško

govoreči in pišoči, na primer - vsaj jaz sem že na začetku prebral Max&Moritz Wilhelma Busha, od kod neki so se vzeli originalni tistih slikanic(!?), Die fromme Helene usw., tudi je bila moja prva ljubezen, otroška ljubezen Anne-Marie, torej Avstrijka, držala sva se za roke in odkrivala na visokem podstrešju rembrandstko svetlobo, sicer pa sem živel meščansko visoko življenje v primerjavi z drugimi, tudi latinsko sem že znal dokaj zgodaj, že osemleten, na primer vse sklanjatve in spregatve, kar seveda je ostalo v meni, ker me je učil očka..., in izza vsega tega je boljčal vame kdaj veliki šolski in nekako štajerski strah, ko samo otroci nismo mogli drugam kakor v resnično svobodo in smo se imeli radi, in zato v prijateljstvu ne neham biti vedoželjni otrok, ko skozi čas vidim ločevanja, in koliko nenavadnih pustolovščin se je sesulo v prah, koliko vsega, kar me je razveseljevalo in kar sem ljubil pod mariborskimi sonci?

danes bi Ti rad kaj napisal o tem našem izgubljenem, a kratkovečnem zelenem štajerstvu, o kaznovanem mestu Maribor, ki je dihalo z onesnaženimi pijanimi lumpenproletarskimi pljuči po 2. svetovni vojni, ko so se zidovi mesta rušili v nas in je bilo tudi življenje ob pošti, kjer si pre/bival, nasproti škofiji in v življenju s stolnico sv. Janeza krstnika vselej nekam skrivnostno, prijateljsko in odprtega srca, tam v Slomškovem parku pred Tvojo hišo sem prebil, mladostnik, neverjetno veliko večerov in prostih dni, tudi tam sem imel ljubico Ančko, vračali smo se kajpak pred današnjo Univerzo, klape bodočih intelektualcev in mnogoterih mladostnikov, jaz sem imel s sabo celo kitaro in sem prepeval kot tisti Freddy pod tujimi zvezdami (v nemščini!) in je bil srebrni meseček v naših očeh kljub hora legalis, in tisto drevje,

kaj šele vodnjak, sploh koliko zarotniškega je bilo v mulariji, ko smo fantje poznali ne več le prve poljube, ampak smo uživali, ker smo že utrgali po Evinem nasvetu sad s prepovedanega drevesa spoznanja, da smo bili spoznani po ženski, čeprav pred sabo in po otroštvu nikamor več nismo mogli pobegniti, med mestnimi hišami in klasično gimnazijo je bilo namreč vedno dovolj prostora za ustvarjalnost, sam sem bil tako rekoč genijalen, rojeni pesnik, lahko sem govoril v katerihkoli verzih, doma kdaj v heksametrih kakor za šalo, med prijatelji sem govoril dantejevsko v tercinah in seveda rimano, jambsko..., obenem pa sem ves čas zvedavo odkrival mesto Maribor, ki ni zarisano na nobenem kartografskem ali turističnem priročniku in ni zapisano v nobeni mestni zgodovini, le da sem nahajal ob drugih kot družbeno bitje tudi lastno podobo,

in značilno za to veselo štajerstvo je, da se ne vračamo več v rodno mesto, da obstaja neka huda zadrega, kakor da smo vsi, ki smo odšli, nekakšni živi mrtveci, ker smo slaba vest mesta Maribora in morda tudi grožnja, da bomo spet vnesli nenadoma veseli in kakor deški nemir, da se bodo odprle založbe, razstave, koncerti... z nami, čeprav se ne zgodi pravzaprav nič, tamkaj v Mariboru niso ponosni niti na pozabljene pesnike in pisatelje, negotovost spreminjajo v načelo in potem v krivi sum in provincialno tujost, ker so nam vedno vladali drugi, torej ne-štajerski tipi, ki niti mariborsko niso govorili, sami pa smo v svoji otroški pravici terjali - kaj drugega kot slovenstvo? - torej so nam načrtno ubijali v glavo, da moramo že enkrat odrasti, si najti kruha in iger, obenem pa so se komunisti ženili med sabo, prodajali so se med sabo in se držali, kakor da so večni vladarji zla in z ustrahovanjem tezenskih pokolov v ozadju, o čemer se je komaj kaj šepetalo, medtem ko so na primer metali mojega očka iz službe in ni smel dobiti nikjer v Mariboru službe, pa je bil Svengalijev in Baukmanov impresario, danes bi rekli - menadžer, poznal sem oba dobro, gospo in gospoda hipnotizerja Svengalija, ko mi je gospa na Koroški cesti, v tistem nadstropju, ponudila marcipanove kolačke, kaj pa šele hipnotizer Mirko Baukman, stric Mirko, kakor sem mu rekel, ta je bil pravi maček!...,

in kaj potem pomeni biti Štajerc: poglej, Berteku sem napisal "štajersko himno": V toti presneti/štajerski kleti..., saj sem pisal tudi druge popevke kakor z levo roko, tudi za Alpski kvintet, tudi za Vinka Šimeka, tudi za Jožeka Žitnika, trobentarja v slovenski filharmoniji, tudi za Iveka Baranjo, za Mojzerja itd., ampak kam bi potlej s pozabljeno poniglavostjo, ki se je podrejala neki tuji "Ljubljani" tovariško, torej politično, saj nismo bili toliko prešernovski, kolikor prej slomškovski, tudi otroci smo bili v socializmu svojevrstni mariborski Maistrovi borci, ne da bi poznali krušno peč, ampak smo poznali šparhert pa misšauflo pa

širhaket, in kadar se vrneš v stanovanje, vidiš svojo in bratovo sobo, ne res, v tisti čudežni svetli in še vedno otroški luči, ki v sebi skriva utišane glasove pravljič in nekakšno skrivnostno praznično občutje, še zlasti, ko staršev ni več, zato je dom vedno več kakor le stanovanje, zato se domov vračaš tudi z neko nedopovedljivo otroško nostalgijo, ko ni besed, ki bi opisale to dom-otožje, potem pa spet vedrino in posebej še delavnico Tvojega očeta, najbolj čudežni kraj doma, kjer so, verjemi ali ne, zaživele včasih v večernem mraku lutke in so zganjale svoj hrup in se spuščale v pustolovščine, in kdo Te naj prepriča, da ni bilo res temu tako, lutke so imele svoje palače in svoje borilnice, svoje jedače in svoje gostilnice..., svoje domenke in svoje molilnice, včasih so odskakljale celo v klet, pomisli, od koder so se vračale ožarjene z neko grozno svetlobnostjo ožarjene, ne res, in tako si legal spat s tisočero mitologij in bajnih bajk in vragolij v glavi in si verjel, da je vse res, kajti ne gre samo za spomin, ki ne izpuhti, ampak za odmev v sanjah, ki včasih pojo vse do jutra in so še zdaj kdaj v dolgih nočeh norčljivo težke, kajti katera lutka Ti bo ponudila roko, Janko? - in včasih so iz sten lezle sence in so se spreminjale v neko čudno in simfonično otroško godbo mešanih občutkov, ko se je soba razprla v svet, ta svet pa ni poznal ne šolskih menz in tovarišijskih podgan, niti zamišljenih bolniških sob in tavanja med cestami, kakor da so tiste sanje ostale v stenah in se bodo še kdaj zbudile?

dandanes smo premnogi Štajerci, posebno še Mariborčani kakor "na tujem" ranjeni, vzdihujemo in šepetamo vase, ker nas kdaj nihče ne posluša, češ, nismo dovolj evropski, kakor prej nismo bili niti dovolj jugoslovanski! - in iz take svetlobe počasnega otroškega umiranja v sebi se je porodil tudi Tvoj glas glasbe, iz bližine v čudežnem gozdu pri vas doma, tako rekoč sredi mesta, med slepimi stenami stanovanja, kamor je bil speljan Tvoj Potoček, da se je ožarilo srce in se presvetlilo z novo zgodbico, z znenada spet drugače odprtimi dlanmi za sirotno prijateljstvo, medtem ko so se potem nekako redčili tudi "mariborski pesniki" vsak zase, da jih nihče ne objokuje, ko odhajajo, seveda, tudi takšno je to naše štajerstvo, nekakšno slovensko vnaprejšnje izgnanstvo, ko smo si bliže šele, ko smo mrtvi za zmeraj ali ko izpraznijo šolske razrede in pridejo častilci zobne paste, šamponov za lase in mačje hrane in pasje hrane, sicer pa smo vsak zase ujeti v obroč neodjenljivega upanja, da se še da kaj dobrotnega storiti, da je življenje in da ne sopemo drug drugemu za vrat in v ovrtnik,

torej če Te vprašajo, čemu, zakaj se kdaj vračaš v Maribor, kaj jim porečeš? - je samo še čas tisti, ki Te vleče v mesto, ki mu nisi niti več zaobljubljen, jaz pa več ne njegov prerok? ta narod mariborski ne mara niti svoje mestne zgodovine in se spreneveda kakor s prezirom in z noži na aufbiks, da nas bo sprejel kvečjemu kot bolečino, česar pa niti noče: kaj se naj dotakne srca mesta, ki zori le v lastnih strahovih? mi, ki smo zunaj, smo lahko tam in tu: ampak vsaj vemo, da smo, medtem ko mariborstvo zamira v neko čudno in v nič razcvetelo postsocialistično sprenevedanje, celo v kletev in prostaštvo: obljubijo Ti vse, dajo Ti nič, pa naj se še tako trudiš in si nadarjen in priden čez mero in elita! res, hvala lepa za tak mrz in ljudomrzno lopovščino, za ledene nasmehe in odtujevanje: potem pa rečejo, da je to spet seveda samo in le "politika", češ, kaj pa se vračamo, če smo pregnani iz mesta, kaj bi med živimi in mrtvimi sredi tega Maribora, ki noče biti niti več slomškovski?! zato celo kamni kdaj mariborsko cvetijo od štajersko neprizanesljivega sovraštva, spodaj pa ni zemlje domače, je le ena sama breztemeljnost - in to, Janko, je morda najbolj strašno, saj so svoj pravi obraz okamenili in ga skrili v kamnito zakrnelost srca... - in ko jih pobaraš, ali še sploh živijo, ti prodajajo kvečjemu dim in meglo in blodijo, da je naprodaj le tako čista resnica, po drugi strani pa spet popivajo po pajzlih in "vikendicah" in se zanašajo na prerokanje, celo več, zanašajo se na zamolčanost in da bodo do konca in brezkončja neopazni: torej, Janko, prijatelj, ali si sploh kam kdaj odpotoval? se nisi vračal tudi v otroštvo nekje mimo? takole celo štajersko in si nepotešeno zajemal iz glasbenega vodnjaka srca? -

svetost se utelesi v zajetju časovnega odtekanja in pritekanja, da si -

Lepo Te pozdravljam
Vladimir